

א. סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ח, 2008
מספר השאלון: 572,057202

גאוגרפיה

2 יחידות לימוד

רק כחלק מבחינה מפוצלת ב-5 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה 27 שאלות בסך הכול בשלושה חבלים ובחמישה נושאים.

גאוגרפיה חבלית וגאוגרפיה נושאית

החבלים: * ארצות-הברית **או:** ארצות-הברית הבר-תעשייתית
* מערב אירופה לקראת המאה ה-21
* העולם המתפתח (העולם השלישי)

הנושאים: * יישובים עירוניים * גאוגרפיה כלכלית
* גאולוגיה * גאומורפולוגיה
* אקלים

עליך לענות על חמש שאלות בלבד, לפי ההוראות בגוף השאלון.
לכל שאלה – 20 נקודות; סה"כ – 100 נקודות.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אטלס משנת 1993 ואילך:

אטלס אוניברסיטאי חדש (הוצאת יבנה)
אטלס כרטא – פיזי, מדיני, חברתי, כלכלי
אטלס כרטא אוניברסלי

שים לב: אין להשתמש באטלס גיאוגרפי יבנה, הכולל את המילון למונחי הגיאוגרפיה.

ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטונים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

גאוגרפיה חבלית וגאוגרפיה נושאית

בשאלון זה 27 שאלות, ומהן עליך לענות על חמש בלבד (לכל שאלה – 20 נקודות).
שים לב: אין לענות על יותר משתי שאלות באותו חבל ו/או באותו נושא.

גאוגרפיה חבלית

ארצות-הברית

שים לב: נבחן שבחר לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית
אינו רשאי לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית הבתר-תעשייתית.

1. יחידות נוף במערב ארצות-הברית

לפניך מפה סכמתית של ארצות-הברית, ובה מסורטט קו מסן פרנסיסקו
שבמדינת קליפורניה לאלבוקרקי שבמדינת ניו מקסיקו.

א. ציין שלוש יחידות נוף לאורך הקו. (3 נקודות)

ב. ציין שני תהליכים פיזיים שעיצבו את הנוף לאורך הקו.

בחר באחד מהתהליכים שציינת, והסבר כיצד הוא עיצב את הנוף.

(10 נקודות)

ג. תאר השפעה אחת של מבנה הנוף לאורך הקו על ההתיישבות ועל הכלכלה באזור.

(7 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. חקלאות במישורים הגדולים

- א.** ציין שני ענפים חקלאיים הנפוצים במישורים הגדולים, ותאר את התפרוסת של כל ענף. (7 נקודות)
- ב.** בחר באחד מהענפים שציינת, והסבר שני גורמים לתפרוסתו. (6 נקודות)
- ג.** תאר שתי תמורות שחלו בתחום החקלאות במישורים הגדולים, מאמצע המאה ה-20. (7 נקודות)

3. תחבורה אווירית**נתיבי טיסות הפנים העמוסים ביותר בארצות-הברית**

(אוקטובר 2006 - ספטמבר 2007)

מספר הנוסעים (במיליונים)	הנתיב
3.43	ניו יורק – שיקגו
2.83	ושינגטון – שיקגו
2.73	לוס אנג'לס – שיקגו
2.72	אטלנטה – אורלנדו
2.67	אטלנטה – ניו יורק
2.60	אטלנטה – ושינגטון
2.58	פורט לודרדייל – ניו יורק
2.51	דנבר – שיקגו
2.41	לאס וגאס – שיקגו
2.32	לאס וגאס – לוס אנג'לס

- א.** על פי הנתונים שבטבלה, איזה נמל תעופה משרת את מספר הנוסעים הגדול ביותר בטיסות פנים בארצות-הברית? נמק את תשובתך. (4 נקודות)
- ב.** הבא שתי סיבות לכך שנמל תעופה זה הוא מרכזי. (8 נקודות)
- ג.** בשנת 1995 שדה התעופה ביוסטון (בטקסס) היה מדורג במקום ה-14 ברשימת שדות התעופה העמוסים בארצות-הברית, בשנת 2005 הוא עלה למקום ה-8 ברשימה. הצע שני הסברים אפשריים לשינוי זה. (8 נקודות)

ארצות-הברית הבתר-תעשייתית

שים לב: נבחן שבוחר לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית הבתר-תעשייתית אינו רשאי לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית.

4. אוכלוסייה

עין בטבלה שלפניך, וענה על הסעיפים שאחריה.

גידול האוכלוסייה בארצות-הברית

(1990-2006)

האזור	אחוז הגידול
צפון-מזרח	7.2
צפון-תיכון	9.9
דרום	21.7
מערב	23.9

א. על פי הטבלה, תאר את ההבדלים בשיעור גידול האוכלוסייה באזורים השונים.

(5 נקודות)

ב. הסבר שלוש סיבות להבדלים בקצב גידול האוכלוסייה באזורים השונים.

(15 נקודות)

5. מחקר ופיתוח בכלכלה הבתר-תעשייתית

אחד המאפיינים המובהקים של הכלכלה הבתר-תעשייתית הוא העלייה בחשיבות המחקר והפיתוח (מו"פ) ומיסוד תהליכים אלה במוסדות כלכליים ואקדמיים.

א. הסבר מדוע המו"פ חשוב במיוחד בכלכלה הבתר-תעשייתית. (5 נקודות)

ב. ציין שלושה אזורים בארצות-הברית שבהם יש ריכוזים של מכוני מחקר, והסבר מדוע

הם ממוקמים שם. (8 נקודות)

ג. תאר שתנ השפעות של ריכוז מכוני המחקר על האוכלוסייה ו/או על הכלכלה באזור

שבו הם ממוקמים. (7 נקודות)

6. ניו יורק – עיר של ניגודים

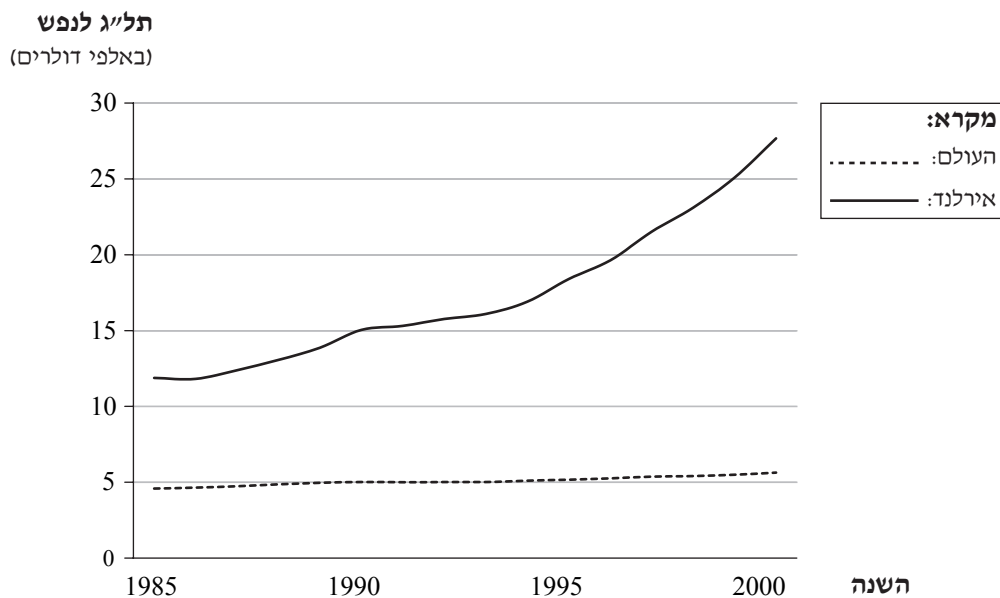
- א. הבא שתי דוגמאות לניגודים שיש בניו יורק – דוגמה אחת מתחום הבנייה,
ודוגמה אחת מתחום האוכלוסייה. (6 נקודות)
- ב. בחר באחד הניגודים שהבאת בסעיף א.
הסבר שני גורמים לניגוד זה, ותאר השפעה אחת שלו על העיר. (7 נקודות)
- ג. תאר והסבר שתי דרכים שבעזרתן מנסה ניו יורק להתמודד עם הקשיים שנגרמים
בגלל הניגודים שיש בה. (7 נקודות)

מערב אירופה לקראת המאה ה-21

7. מדינות שוליים – אירלנד ויוון

- א. ציין ארבעה מאפיינים של מדינות שוליים, והדגם שניים מהם מיוון. (12 נקודות)
- ב. עיין בגרף שלפניך. תאר את השינוי בתל"ג לנפש באירלנד, והסבר שתי סיבות
לשינוי זה. (8 נקודות)

תל"ג לנפש באירלנד ובעולם בשנים 1985-2000
(באלפי דולרים של שנת 1995)

8. האיחוד האירופי

- א.** הסבר מדוע הוקם "איחוד הפחם והפלדה", שהיה בסיס להקמת האיחוד האירופי. (8 נקודות)
- ב.** מה הם שני תנאי היסוד שמדינות המבקשות להתקבל לאיחוד האירופי צריכות לעמוד בהם? (8 נקודות)
- ג.** בשנת 1995 נחתמה בברצלונה הצהרת שותפות בין מדינות האיחוד האירופי ובין מדינות הים התיכון שאינן חברות בו. ציין שני תחומי שותפות שהצהרה עוסקת בהם. (4 נקודות)

9. תחבורה

- בעשרים השנים האחרונות התפתחו מאוד מערכות התחבורה באירופה.
- א.** תאר שתי דרכים שבהן תרם האיחוד האירופי לפיתוח התחבורה באירופה. (10 נקודות)
- ב.** שניים ממפעלי התחבורה החשובים ביותר שפותחו באירופה הם הרכבת המהירה (TGV) ומנהרת התעלה. בחר באחד מהם, תאר אותו, והסבר השפעה אחת שלו על כלכלת אירופה. (10 נקודות)

העולם המתפתח (העולם השלישי)

10. קולוניאליזם ונאו-קולוניאליזם

- א.** הבא שלוש סיבות לשאיפה של מדינות אירופה להשתלט על חלקי עולם אחרים בתקופה הקולוניאלית. (9 נקודות)
- ב.** מדוע מדינות מתפתחות רבות השתחררו מהקולוניאליזם דווקא לאחר מלחמת העולם השנייה? כתוב שתי סיבות. (6 נקודות)
- ג.** הסבר את ההבדל העיקרי בין קולוניאליזם לנאו-קולוניאליזם. (5 נקודות)

11. גאוגרפיה עירונית

- א.** מה הן שכונות פלישה? בתשובתך התייחס גם למיקום שלהן במרחב העירוני.
(8 נקודות)
- ב.** הסבר שלושה גורמים להיווצרותן ולהתרחבותן של שכונות פלישה. (12 נקודות)

12. פיתוח ומדדי פיתוח

בטבלה שלפניך נתונים על שיעור המועסקים בחקלאות ועל צריכת האנרגיה לנפש בשנה, בכמה מדינות מתפתחות. (לצורך השוואה הובאו גם נתונים על ישראל.)

המדינה	שיעור המועסקים בחקלאות (אחוזים)	צריכת האנרגיה לנפש בשנה (שווה ערך לקילוגרמים של נפט)
צ'ילה	13.6	1,684.2
גאנה	60	397.0
הפיליפינים	36	560.0
ישראל	2	3,057.1

- א.** עיין בטבלה, וסדר את המדינות שבה (חוץ מישראל) על פי רמת הפיתוח שלהן.
נמק את קביעתך. (4 נקודות)
- ב.** הבא שלוש סיבות לאחוז הגבוה של המועסקים בחקלאות במדינות מתפתחות, ותאר דרך אחת לשינוי מצב זה. (9 נקודות)
- ג.** הצע שני מדדי פיתוח נוספים (מלבד אלה שבטבלה), והסבר כיצד הם משקפים את רמת הפיתוח של מדינות. (7 נקודות)

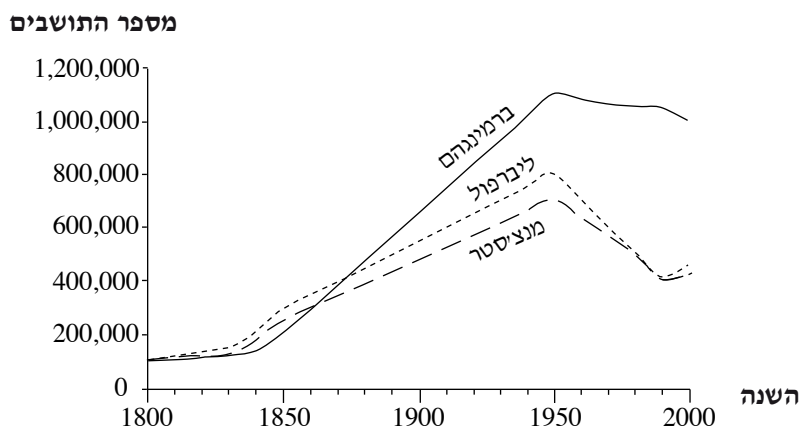
גאוגרפיה נושאת**ישובים עירוניים****13. המעי"ר**

- א.** תאר ארבעה מאפיינים של המעי"ר. (8 נקודות)
- ב.** תאר שני תהליכים עיקריים המתרחשים במעי"ר – אחד מתחום האוכלוסייה ואחד מתחום אחר (תחבורה, כלכלה, בנייה וכו'). (6 נקודות)
- ג.** הסבר גורם אחד לכל תהליך שתיארת בסעיף ב (סה"כ – שני גורמים).
(6 נקודות)

14. תהליכי עיור

עיין בגרף שלפניך שמוצג בו גידול האוכלוסייה בשלוש ערים בבריטניה, וענה על הסעיפים א-ג שאחריו.

**שינויים בגודל האוכלוסייה בשלוש ערים בבריטניה
בשנים 1800-2000**

- א. חלק את התקופה המוצגת בגרף לשלוש תקופות משנה עיקריות, ותאר את המגמה של השינוי בגודל האוכלוסייה בערים בכל תקופת משנה. (7 נקודות)
- ב. הסבר גורם אחד למגמה בכל אחת מתקופות המשנה. (8 נקודות)
- ג. מה הסיבה לשינוי המגמה במנצ'סטר ובליברפול החל משנות ה-90 של המאה ה-20? (5 נקודות)

15. העיר הגלובלית – עיר עולם

- א. תאר שלושה מאפיינים של "ערי עולם" (ערים גלובליות). (11 נקודות)
- ב. בעשורים האחרונים מתרחשות באוכלוסיות של "ערי עולם" תופעות של הדגשת ייחוד והתבדלות (סגרגציה).
תאר תהליך אחד כזה, והסבר גורם אפשרי לו. (9 נקודות)

גאוגרפיה כלכלית

16. דיג

- א. הבא שתי סיבות לחשיבות הכלכלית של ענף הדיג ביפן ובנורווגיה. (9 נקודות)
- ב. תאר שני קשיים בענף הדיג, ותאר שני פתרונות המוצעים לקשיים אלה. (11 נקודות)

/המשך בעמוד 9/

17. נפט

- א.** עיין בגרף שלפניך שמוצגים בו מחירי הנפט בשנים 1946-2006. בגרף מסומנות שלוש תקופות, ①-③, שבהן היו עליות חדות במחירי הנפט. בחר בשתיים מהן והסבר את הסיבה/הסיבות לעליית המחירים בכל אחת מהן. (8 נקודות)

- ב.** הסבר שתי השפעות של העלייה במחירי הנפט על תעשיית המכוניות. (7 נקודות)
- ג.** רבים חושבים שמחירי הנפט הגבוהים ימשיכו לעלות. תאר שתי פעולות, לא מתחום התחבורה, שנוקטים כדי להתמודד עם בעיה זו. (5 נקודות)

18. תעשייה פטרוכימית

- א.** לפניך רשימה של גורמי מיקום שהשפיעו בעבר על מיקום התעשייה הפטרוכימית. בחר בשניים מהם, והסבר כיצד כל גורם השפיע על המיקום של תעשייה זו.
- כוח אדם
 - שוק
 - תחבורה
 - חומרי גלם
- (11 נקודות)
- ב.** ציין את השינוי במיקומם של מפעלים פטרוכימיים בעשורים האחרונים, והסבר מדוע התרחש שינוי זה. (9 נקודות)
- /המשך בעמוד 10/

גאולוגיה**19. תנועת הלוחות**

לפניך שתי רשימות:

- I רשימה המפרטת תופעות גאולוגיות הקשורות לטקטוניקה ולתנועת הלוחות
 II רשימה המפרטת מקומות בעולם

II	I
<u>מקומות בעולם</u>	<u>תופעות גאולוגיות</u>
◆ הימלאיה	◆ קשת איים
◆ יפן	◆ הר געש
◆ איסלנד	◆ רכס מרכז אוקיאני
◆ קילימנג'ירו	◆ תהומות (שוחות) ים עמוקות
◆ האוקיינוס השקט, סמוך לחוף פרו	◆ שרשרת הרים

- א.** העתק למחברתך את רשימה I (תופעות גאולוגיות), וליד כל תופעה כתוב את שם המקום בעולם המתאים לה מרשימה II. (7 נקודות)
- ב.** בחר מהרשימה בשתי תופעות גאולוגיות, תאר אותן, והסבר כיצד נוצרה כל אחת מהן. (8 נקודות)
- ג.** בחר בתופעה גאולוגית אחת, וציין השפעה אחת שלה על פעילות האדם. (5 נקודות)

20. עקרונות היסוד של הגאולוגיה

לפניך שני העקרונות הבסיסיים של שיכוב:

(1) שכבות מושקעות זו מעל זו בצורה אופקית.

(2) שכבות צעירות מושקעות תמיד מעל שכבות עתיקות יותר.

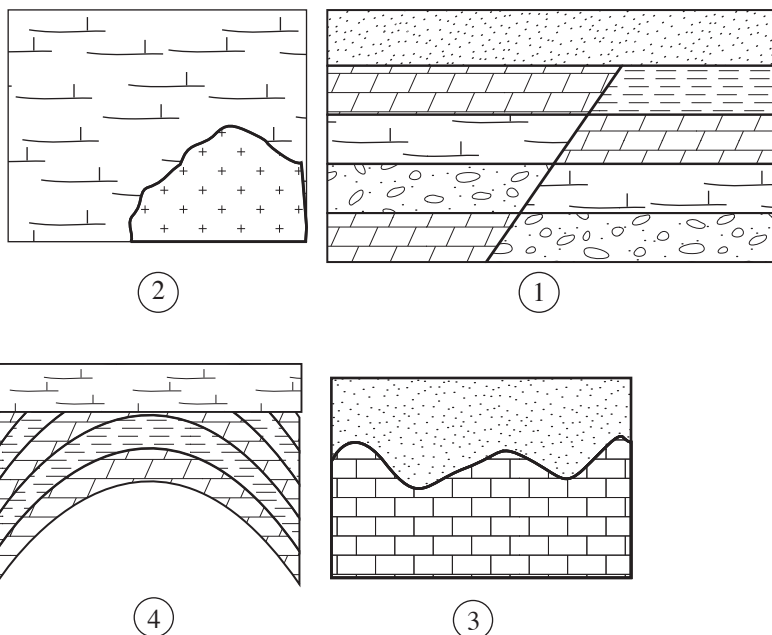
א. הסבר את החשיבות של עקרונות אלה למחקר הגאולוגי. (10 נקודות)

ב. אי-התאמה גאולוגית היא מצב שיש בו סתירה בין המצב בשטח ובין העקרונות שהוצגו בפתיח לשאלה.

באיורים ①-④ שלפניך מתוארים ארבעה סוגים של אי-התאמות.

בחר בשתי אי-התאמות. ציין את השם של כל אחת מהן, והסבר כיצד היא נוצרה.

(10 נקודות)

21. מבנים גאולוגיים

א. לפניך שני זוגות (א-ב) של מבנים גאולוגיים:

זוג א: קער (סינקלינה) – קמר (אנטיקלינה)

זוג ב: גרבן – הורסט

מה ההבדל בין המבנים הגאולוגיים בזוג א למבנים הגאולוגיים בזוג ב? (6 נקודות)

ב. הסבר מהו "היפוך תבליט". (6 נקודות)

ג. הבא דוגמה ל"היפוך תבליט" שעבר אחד מארבעת המבנים הגאולוגיים המוזכרים

בסעיף א, והסבר כיצד התרחש תהליך זה. (8 נקודות)

/המשך בעמוד 12/

גאומורפולוגיה**22. עיצוב קרחוני**

לפניך רשימה של חמש צורות נוף שנוצרו על ידי קרחונים.

- עמק תלוי
- עמק U
- קרקס קרחוני
- מורנה
- פיורד

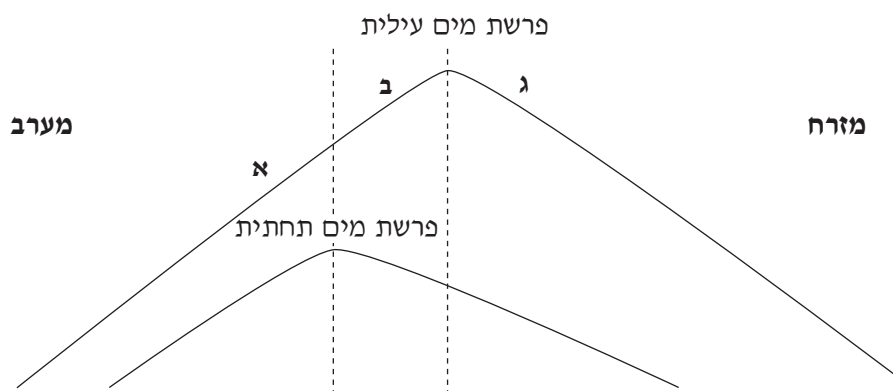
- א.** בחר מהרשימה בשלוש צורות נוף, והסבר כיצד נוצרה כל אחת מהן. (11 נקודות)
- ב.** בחר מהרשימה באחת מצורות הנוף, והסבר השפעה אחת שלה על הפעילות האנושית. (9 נקודות)

23. בליה כימית

- א.** תאר את תהליך הבליה הכימית המתרחש בסלע גיר, והסבר שני תנאים הכרחיים לתהליך זה. (11 נקודות)
- ב.** תאר שתי צורות נוף הנוצרות בתהליך זה, והסבר השפעה של אחת מהן על הפעילות האנושית. (9 נקודות)

24. הידרולוגיה

לפניך תרשים סכמטי של פרשת מים עילית ופרשת מים תחתית.

- א.** הסבר כיצד נוצר ההבדל במיקום בין פרשת המים העילית לבין פרשת המים התחתית הנראות בתרשים. (8 נקודות)
- ב.** ציין לאן יזרמו מי הנגר העילי ומי הנגר התחתית (למזרח או למערב), בכל אחד מהאזורים המצוינים בתרשים באותיות א, ב, ג. הסבר את תשובתך. (12 נקודות)
- /המשך בעמוד 13/

אקלים

25. משקעים

א. הסבר כיצד נוצרים גשמים זניתליים, ובאיזה אזור אקלים הם יורדים.

(7 נקודות)

ב. לפניך רשימה של שלושה סוגי משקעים:

◆ גשם

◆ שלג

◆ ברד

תאר שני תנאים הדרושים להיווצרות כל אחד מהם – תנאי אחד המשותף לכולם ותנאי אחד שהוא ייחודי לכל סוג משקעים.

(13 נקודות)

26. אינברסיה

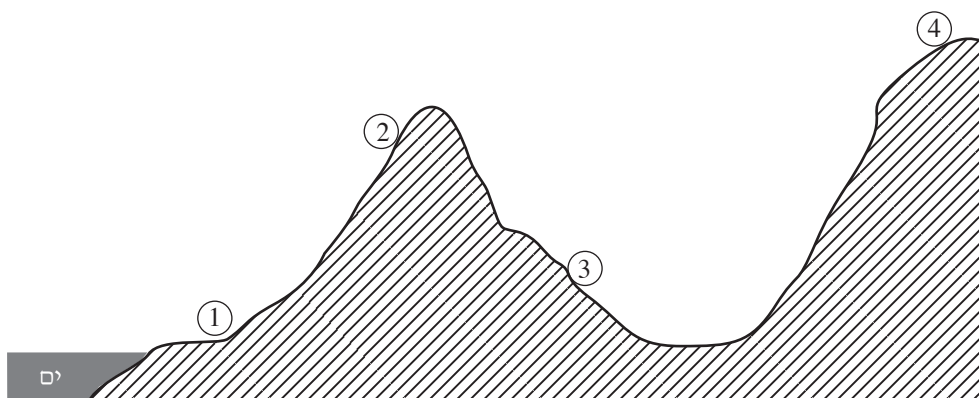
א. מהי אינברסיה? תאר שני מצבים שבהם יכולה אינברסיה להיווצר. (13 נקודות)

ב. תאר השפעה אחת של אינברסיה על פעילות האדם. (7 נקודות)

(שים לב: שאלה 27 בעמוד הבא.)

27. צל גשם

- א. עיין באיור שלפניך (המתאר אזור בקו רוחב 35°), וציין באיזו נקודה מבין הנקודות ①-④ שורר "צל גשם". (2 נקודות)

- ב. הסבר כיצד נוצר מדבר "צל גשם", וציין שמות של שני מדבריות "צל גשם" בעולם. (8 נקודות)
- ג. הסבר שתי השפעות של תנאי האקלים על פעילות האדם בנקודות ① ו-③ באיור. (10 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך